

niet doen

Homo zijn

Er wordt vrijwel nergens meer geworsteld met het thema homoseksualiteit dan in reformatorische kring. Vele boeken, brochures en conferenties zijn er aan gewijd. Strak in het pak zittende mannenbroeders komen zwetend en zwoegend telkens tot hetzelfde standpunt: je mag het zijn maar niet doen. Alleen al daarom is het een verademing dat er nu ook eens een boek verschijnt van een reformatorische 'ervaringsdeskundige'. Herman van Wijngaarden is stafiid van de hervormd-gereformeerde jeugdbond (HGB) en homoseksueel, hoewel die laatste aanduiding misleidend is. Tot voor kort werden mensen als Van Wijngaarden in reformatorische kring principieel *homofiel* genoemd. Immers, je mag het wel zijn, maar niet *praktiseren*. Van Wijngaarden schreef een "welkome handreiking voor jongeren die weten – of te weten komen – dat zij homo zijn". Hij schreef zijn boek "door de bril van God" en die is blijkbaar onverbiddelijk: "homoseksualiteit is niet zoals God seksualiteit oorspron-

kelijk bij de schepping bedoeld heeft". En Paulus deed er nog flink wat schepjes bovenop. Daar doen David en Jonathan niets aan af. Hoewel David van Jonathan zegt dat zijn liefde hem "wonderlijker was dan de liefde van vrouwen", weet Van Wijngaarden dat er tussen hen geen sprake was van seksualiteit. Het waren "soulfriends" en dat mag, volgens Van Wijngaarden. Die laatste stellingname leverde hem in refo-kringen de nodige kritiek op. Van Wijngaarden ziet homo's wel samenwonen, al kent hij de nodige aarzelingen. Ook als je "niet de slaapkamer met elkaar deelt" kan de kat toch op het spek gebonden worden. Misschien is daarom een leefgemeenschap een meer "heilsame samenlevingsvorm". "Ons hele menszijn is door de zondeval beschadigd", met de homoseksueel als ultieme zondebok.

Homoseksualiteit en refo's, het blijft een onmogelijke combinatie.

☀️ *Oké, ik ben dus homo*, Herman van Wijngaarden, € 8,90, uitgeverij Jes! (samenwerking uitgeverij Boeken-centrum en HGB)

echo

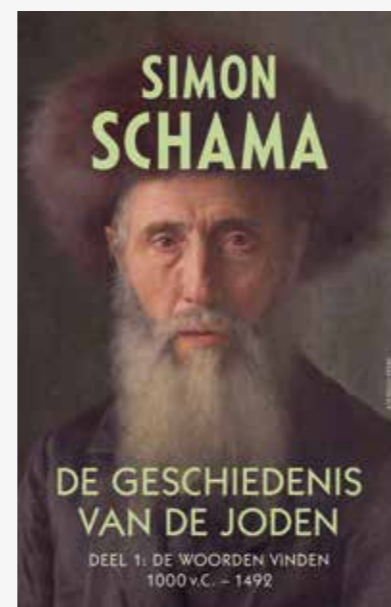
Joodse geschiedenis

Simon Schama, Brits historicus van Joodse afkomst, heeft met zijn *De geschiedenis van de Joden* een verhaal willen schrijven over lijden en veerkracht, over vastberadenheid en creativiteit, zoals hij het zelf uitdrukt. In 1973 was hem door een uitgever al eens gevraagd zo'n geschiedenis te schrijven. Het was er nog niet van gekomen. Vijf jaar geleden kreeg Schama dezelfde vraag voorgelegd: een geschiedwerk, in combinatie met een documentaire-reeks voor de BBC. Het is een indrukwekkende, monumentale studie geworden, waarvan

het eerste deel de tijdsspanne van 1000 voor Christus tot 1492 na Christus beslaat.

De speelse, vlotte, lichtvoetige verteltrant zorgt ervoor dat je niet terugdeinst dit vuistdikke boek, meer dan 500 bladzijden, uit te lezen. Prachtige zinsneden als "Jona's weekendje in de buik van de walvis" en: "De geest is uit de fles. Maar eigenlijk dwaalde die allang vrij rond voordat de Bijbel hem bottelde", dwingen je als het ware verder te lezen. De geschiedenis van de Joden gaat over cultuur, religie, politiek, taal, rituelen, maar is bovenal een verhaal van mensen over de hele wereld. Het is een verhaal dat duizenden jaren beslaat en dat de continenten omspant: van India tot Andalusië, van de bazaar in Caïro tot de straten van Oxford.

Degene die de bijbel als 'waar gebeurd van kافت tot kافت' meent te moeten lezen, kan het boek beter onaangeroerd laten. Voor Schama is de bijbel een belangrijke bron, maar meestal niet meer dan "een echo van een bepaalde realiteit". "Er zou geen spoor van bewijs opduiken dat de Israëlieten ooit uit Egypte waren vertrokken en veertig jaar door de Sinaï-woestijn hadden gewaald."

Dit is inderdaad de studie geworden die Schama altijd al wilde schrijven: "De geschiedenis van de wereld kun je niet begrijpen zonder de geschiedenis van de Joden".

door Johannes Regnerus

☀️☀️☀️☀️
De geschiedenis van de Joden. Deel 1: De woorden vinden. 1000 v.C.-1492, Simon Schama, uitgeverij Atlas Contact, € 34,95

geen God

Wel religie

Oh nee, weer zo'n secularisatie-geschrift, dacht ik bij mijzelf. Zelden heb ik een boek met zoveel tegenzin ter hand genomen. Zelden ben ik zo rechtgezet, op de eerste bladzijde al. *Religie zonder God* gaat niet over de vraag "of godsdienst voor een samenleving nodig is, of juist schadelijk – en of hij zou moeten worden uitgevonden als hij er niet was geweest, dan wel met alle mogelijke middelen in stand moet worden gehouden". Het boekje is veel dunner dan ik verwachtte en bevat een oprecht onderzoek van dat merkwaardige gegeven dat het moderne denken

allang met God en godsdienst heeft afgerekend, en dat religie toch eenvoudigweg blijft bestaan.

Waar Theo de Boer heil ziet in de hermeneutische benadering van de bijbelse theologie, beargumenteert Ger Groot dat religie overleefd blijft, zelfs zonder God, door de rituelen. Gebaar en daad blijven betekenis houden en geven. *Religie zonder God* is geen wedstrijd, het gaat niet om het eigen gelijk dat met verve verdedigd wordt, het is echt een dialoog. Een oprecht zoeken, waarderen en pareren van elkaars vorsing. In die zin is het een elegante serie opstellen, over waarheid, werkelijkheid, gebaar, daad, zijn, God of niet, en hoe dan. Theo de Boer schrijft helder, fris en opwekkend als knerp- zinnig gevoel voor humor. Ger Groot is beeldender en breedspakiger, en gebruikt meer voorbeelden 'uit het leven'. Het is een kwestie van smaak, ook voor wat betreft de uitkomst van hun dialoog. Die bijt elkaar nergens, maar wordt gelukkig ook geen moment saai. *Religie zonder God* is geen eenvoudig boek. Maar het is zonder meer het spannendste boek dat ik de afgelopen tijd gelezen heb. Dus, als u me wilt verontschuldigen... dan ga ik het nu meteen nóg een keer lezen.

door Wieteke van der Molen

☀️☀️☀️☀️
Religie zonder God. Een dialoog, Theo de Boer en Ger Groot, uitgeverij Boekencentrum, € 17,95

lichter leven

met Volzin

Volzin, magazine voor religie en samenleving, is vernieuwd. Vanaf dit jaar verschijnt het blad maandelijks, niet meer tweewekelijks. Hoofdredacteur Eduard van Holst Pellekaan ruimde na tweeënhal jaar het veld.

Zijn positie is overgenomen door *good old* Jan van Hooydonk. Het formaat werd wat groter en is een beetje onhandig. En vanaf nu is de uitgever vromedia uit Barneveld. De vernieuwing van het blad ging bepaald niet ten koste van de inhoud. Het eerste nummer bevat interviews met filosofe en dichteres Renee van Riessen: "geloof is voor mij onderhoud van de ziel", historicus James Kennedy: "Nederland kent een hoge mate van vertrouwen", en dichter F. Starik, die het aftakelingsproces van zijn dementerende moeder beschreef. Daarnaast is er een kritisch artikel over de voedselbanken – "steeds meer een gunst in plaats van een recht" – en zijn er columns van Willem van der Meiden, Mohammed Benzakour en de onvermijdelijke Annemiek Schrijver. Professor Frits de Lange bespreekt het adembenemende *Laatste Gedicht* van Hans Andreus. Het abstract geformuleerde thema 'de toekomst van ons verleden', is er wat met de haren bijgesleept. Maar dat neem je de makers, na lezing van het inhoudelijk zo sterke eerste, nieuwe nummer, niet kwalijk. *Volzin* wil bijdragen aan 'lichter leven'. Daar zijn Van Hooydonk en zijn crew aardig in geslaagd.

☀️☀️☀️☀️
Volzin, los nummer € 7,-, www.volzin.nu

☀️ De zonnetjes bij de besproken boeken & bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).